

RAFAŁ MIKOWSKI
ORCID: 0000-0002-9465-8510
Uniwersytet Wrocławski
rafal.mikowski@uwr.edu.pl

Zasada wzbudzania zaufania do państwa a autorytatywne rozwiązania w zakresie dostępu do broni palnej

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, władztwo publiczne, autorytaryzm, broń palna, zasada zaufania obywateli do państwa, kontrola.

THE PRINCIPLE OF RAISING TRUST IN THE STATE VERSUS AUTHORITATIVE SOLUTIONS IN THE FIELD OF ACCESS TO FIREARMS

Abstract

The text presents the multidirectional influence of the ways of exercising power and relations between public authorities and citizens in the context of common values, which are public order and security, against the background of the rules governing access to firearms. The shaping of the government's policy in the field of access to firearms is in many places marked by legal solutions characteristic of the remnants of the authoritarian regime. In terms of access to firearms, the authoritarian manner of exercising power was characterized by the pursuit of strict control over gun ownership. The trust of the authoritarian authorities in certain social groups, limited to the minimum, was visible in the discretionary, but also planned and imperative exclusion of firearms from public life and reserving this right for services, organizations, or specific groups favorable to the authorities. The current regulations on the possession of firearms, both in Poland and in the world, show that the liberal policy of administering access to firearms is based on democratic solutions. The policy of prohibiting and introducing restrictions in this area with the use of authoritative methods of state action gives rise to research that exposes the essence of the authorities' fears of a complete opening of access to weapons. The administrators, referring to the principle of trust in the authorities, are approaching the features of an authoritarian approach to maintaining power, which is not to be hampered by the possession of weapons by citizens. Completely free access to firearms is not characteristic to those forms of government in which there is no trust in state's citizens, nor confidence in government's position, susceptible to possible changes. In this regard, the basic rules governing access to firearms were presented, both in substantive law and in the rules of administrative pro-

cedure, with particular emphasis on the principle of raising trust in public authorities. It was also important to analyze the origins of the administrative power with an indication of the characteristic elements of the police state and their impact on the visions of access to firearms in the rule of law. Such a structure of the study made it possible to try to define the relationship between the trust of the authorities in their citizens and the trust of those administered to the authorities against the background of broadly understood security in the field of access to firearms.

Keywords: security, public authority, authoritarianism, firearms, the principle of citizens' trust in the state, control.

Wprowadzenie

Organy administracji publicznej działające w granicach prawa i na jego podstawie, realizując ustawowo określone kompetencje¹, także w zakresie administrowania dostępem do broni palnej, zobligowane są do podejmowania wszelkich działań w sposób niebudzący wątpliwości u ich odbiorcy² co do sposobu i zakresu dokonywanej subsumpcji³. Wielokierunkowe oddziaływanie zamierzeń ustawodawczych uwidacznia się szczególnie w próbie autorytatywnego kształtowania bezpieczeństwa przestrzeni publicznej, nierzadko zawołowanej w sposób mający spowodować wyłącznie subiektywne odczuwanie przez jednostkę stanu pewności i bezpieczeństwa w państwie mającym wszelkie prerogatywy i władcze instrumenty do kształtowania stosunków społecznych. Kontekst związany z administrowaniem dostępem do broni palnej wydaje się być tu nad wyraz pomocny w ustaleniu poziomu zaufania obywateli do organów państwa, które działając w interesie publicznym, decydują o potrzebach danej grupy społecznej, gdzie

¹ Wyrażona w art. 7 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm.) zasada praworządności nakłada na wszystkie organy administracji publicznej obowiązek podejmowania działań, które w stosunku do administrowanego posiadają oparcie w przepisach prawa powszechnie obowiązującego, zob. J. Borkowski, *Zasady podstawowe postępowania administracyjnego oraz postępowania sądownoadministracyjnego*, [w:] B. Adamiak, J. Borkowski, *Postępowanie administracyjne i sądownoadministracyjne*, Warszawa 2020, s. 48 i 49.

² Odbiorca działań administracji, z racji swojej pozycji postrzeganej jako administrowany, przymuszany jest wielokrotnie do obdarzenia kredytem zaufania administrującego, nie mogąc liczyć na wzajemność. Takie „zaufanie na kredyt” wydaje się wymuszoną konsekwencją prawidłowej realizacji zasad ogólnych postępowania administracyjnego, szczególnie zasady pogłębiania zaufania obywateli do organów państwa. Zob. R. Mikowski, *Antywartości w prawie administracyjnym jako efekt uprawnień dyskrejonalnych Policji w zakresie dostępu do broni palnej*, [w:] *Antywartości w prawie administracyjnym*, red. A. Błaś, Warszawa 2016, s. 230. Wydaje się, że miarą tego kredytu zaufania powinno być ugruntowanie adekwatnych odczuć ze strony administrującego, który nie obawia się o swoją pozycję w sferze odbierania go w najszerszym zakresie jako sprawującego władzę.

³ M. Tabernacka, *Kategoria prawna symbolu w rozumieniu przepisów ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gmin, budowli i obiektów użyteczności publicznej oraz pomniki w świetle orzecznictwa*, „Studia nad Autorytaryzmem i Totalitaryzmem” 42, 2020, nr 3, s. 99.

jednostka stawiana jest w pozycji administrowanego, także ze względu na ocenę poziomu tak indywidualnego, jak i społecznego zaufania do organów władzy⁴. Znamionym przykładem wartościowania w zakresie słuszności poszczególnych rozwiązań prawnych w obszarze materialnoprawnych rozwiązań z zakresu dostępu do broni palnej oraz procedur urzeczywistniających władczą konkretyzację „pozornego” prawa do broni palnej jest na omawianej płaszczyźnie zderzenie koncepcji realizowania zasady wzbudzania zaufania obywateli do organów państwa ze swoistym pojmowaniem wartości bezpieczeństwa publicznego oraz pewności i zaufania rządzących do swoich obywateli. Rozwiązania prawne gwarantujące prawidłowe wykonanie omawianej zasady można uznać za swoisty papierek lakmusowy, wskazujący poziom narzuconego przez autorytatywne działania państwa jednostce sposobu odczuwania bezpieczeństwa. W tym znaczeniu należy zauważyć, że postrzeganie przez człowieka bezpieczeństwa w zakresie indywidualnego prawa do obrony, także przy wykorzystaniu legalnie posiadanej broni palnej, nie zawsze jest zgodne zarówno ze spojrzeniem organów władzy na taką wartość jak zaufanie, jak i kształtowaniem przedmiotowych rozwiązań prawnych mających gwarantować bezpieczeństwo sprawowania tej władzy przez aktualny układ sił politycznych i nastrojów społecznych.

W stronę prawa dostępu do broni palnej

Problem dostępu do broni palnej od wielu lat rozgrzewa dyskusję, szczególnie w kontekście zamachów terrorystycznych czy przestępstw popełnianych zarówno przy użyciu nielegalnie posiadanej broni, jak i w sytuacjach, w których sprawca czynu zabronionego posługuje się bronią, na którą uzyskał pozwolenie. Tego typu zdarzenia zmuszają do ciągłego rewidowania poglądów na temat prawa do posiadania broni palnej przez obywateli, zarówno w celach obrony osobistej, jak i innych, prawnie określonych kategoriach wskazanych w pozwoleniu na broń. Oczywiście wydaje się, że kwestia nielegalnego dostępu do broni palnej zawsze będzie obciążona największym ładunkiem emocjonalnym w sferze zaufania obywateli do organów władzy, mając na względzie zapewnienie poczucia bezpieczeństwa jednostce. Nie wolno jednak tracić czujności w kontekście prawnej reglamentacji obszaru administrowania dostępem do broni palnej, w której tak obywatele, jak i organy państwa pokładają największe nadzieje na ograniczenie niewłaściwego jej wykorzystania. Tego typu prawne działania kompetentnych organów będą się wiązały z wytworzeniem stanu, w którym obie strony zmuszone są obdarzyć się nawzajem pewnego rodzaju kredytem zaufania, aby chronić wspólne dobro, jakim jest bezpieczeństwo publiczne. W tym miejscu zauważyć należy, że od daw-

⁴ Skuteczne administrowanie państwem powinno opierać się na zaufaniu zarówno rządzących, jak i społeczeństwa. G. Dostatni, *Koncepcje służby cywilnej a realizacja konstytucyjnego celu jej działania*, Warszawa 2011, LEX nr 136576.

na ścierają się tu dwie myśli polityczne, gdzie z jednej strony zwolennicy złączenia przepisów reglamentujących dostęp do broni palnej upatrują w tego typu działaniach możliwości zwiększenia poczucia bezpieczeństwa jednostki, natomiast ruchy konserwatywne widzą na tej płaszczyźnie ruchy, które spowodują niebezpieczeństwo wzrostu ilości czynów zabronionych z użyciem broni. Nurt liberalny, opowiadający się za rozszerzeniem prawa do posiadania broni palnej, postrzega zasadność swojego kierunku myślenia przede wszystkim w prawie jednostki do obrony. Podobnie jak Thomas Hobbes⁵, liberałowie uznają, że naturalne prawo do obrony siebie implikuje stosowanie właściwych narzędzi (w tym broni), umożliwiających realizację tego prawa.

Polski ustawodawca od początku XX wieku stoi na stanowisku, że eliminacja broni palnej z życia publicznego jest najwłaściwszym kierunkiem działań. Nigdy w naszej tradycji ustawodawczej nie istniały gwarancje prawne związane z możliwością posiadania broni palnej, niezależnie od tego, czy rozpatrujemy to na poziomie podstawowych praw i wolności zapisanych w ustawie zasadniczej⁶, czy też na płaszczyźnie działań zmierzających do wzmacniania świadomości i kultury posługiwania się bronią palną w celach innych niż ochrona osobista⁷. Przyjmując umowne granice historycznego podejścia do problemu kształtowania pozycji jednostki w świetle aktów prawnych dotyczących dostępu do broni palnej, wskazać należy na jedną z pierwszych tego typu regulacji, jaką był dekret Naczelnika Państwa z 25 stycznia 1919 roku o nabywaniu i posiadaniu broni i amunicji⁸. Można już w tym miejscu zauważyć, że atrybutem władzy jest dysponowanie dostępem do broni palnej, co zostało wyraźnie zaznaczone w art. 1 omawianego aktu, który przewidywał, że prawo jej nabywania, przechowywania i używania przysługiwało ograniczonemu katalogowi podmiotów⁹. Jak nietrudno zauważyć, obywatel, jako jednostka podporządkowana autorytatywnym rozstrzygnięciom państwa, mógł uzyskać dostęp do broni palnej na zasadach wyjątku, wyłącznie za pozwoleniem odpowiedniej władzy państwowej. W celu wzmocnienia wagi przedmioto-

⁵ Hobbes uważał, że prawo do obrony jest prawem przyrodzonym, i dlatego człowiek ze strachu przed śmiercią, który naturalnie towarzyszy każdemu przez całe życie, ma prawo do obrony samego siebie. Zob. A. Krawczyk, *Hobbes i Locke — dwoiste oblicze liberalizmu*, Warszawa 2011, s. 54.

⁶ Akty o najwyższej randze powinny zawierać normy o charakterze zasadniczym, dlatego regulacje wpisane do Konstytucji należy traktować jako zasady w stosunku do norm ustaw zwykłych. Zob. K. Opalek, J. Wróblewski, *Zagadnienia teorii prawa*, Warszawa 1969, s. 93.

⁷ Znamienny wydaje się także fakt, że nie tylko ustawodawstwo, ale i orzecznictwo kształtowało wartości takie jak bezpieczeństwo czy wolność bez możliwości swobodnego korzystania przez obywatela z broni palnej dla zabezpieczenia swoich potrzeb. Zob. R. Mikowski, *Kilka uwag o podstawach prawnych ograniczeń dostępu do broni palnej w Polsce*, „Przegląd Prawa i Administracji” 115, 2018, s. 164.

⁸ Dz.Pr.P.P. z 1919 r. Nr 9, poz. 123.

⁹ Prawo takie, w sferze podmiotów rozpatrywanych w kategoriach zorganizowanego bytu prawnego (instytucjonalnego), przysługiwało władzom wojskowym, milicji ludowej i policji komunalnej.

wych ograniczeń, przewidziane zostały w art. 5 komentowanego dekretu surowe sankcje, włącznie z „zamknięciem w więzieniu na czas do 1 roku lub grzywny do 5.000 marek”. Polski wariant autorytaryzmu w okresie sanacji eksponował państwowość jako wartość najwyższą, niezależną i mającą charakter dobra powszechnego. W świetle nadrzędności państwa ocenie i interpretacji podlegała większość procesów społecznych, w tym ocena zaufania państwa do swoich obywateli, co znalazło wyraz w Konstytucji kwietniowej z 1935 roku¹⁰. W tym duchu kształtowane były także rozwiązania prawne dotyczące dostępu do broni palnej, które doprowadziły do przyznania uprawnień „piłsudczykowskiej państwowości”, a odmawiały takich przywilejów obywatelom, którym ta broń „nie była niezbędna”.

Podobny model postrzegania sposobów utrzymania władzy, zaufania rządzących do obywateli i relacji elit politycznych z pozostałą częścią społeczeństwa w kontekście dostępu do broni palnej prezentowali komuniści po 1945 roku. W PRL była ona „reklamowana” przez rządzących jako symbol wrogości wobec narodu i środek mający służyć przestępcom do naruszania miru i ładu społecznego. Systemowa propaganda pokazywała obywatela z bronią jako kowboja chodzącego po ulicach Dzikiego Zachodu i strzelającego, gdzie popadnie. Bezsporny pozostaje jednak fakt, że ówczesne regulacje dotyczące ograniczania dostępu do broni palnej¹¹ nie przeszkadzały członkom partii, elitom i „przyjaciołom” PZPR w jej posiadaniu. Sami posługiwali się oni przy tym argumentacją¹², która była właściwa do ograniczania dostępu do broni palnej „równym przez równiejszych” i eliminowaniu jej z życia publicznego. Charakterystyczna dla tych czasów była całkowita uznaniowość zarówno w wydawaniu decyzji pozytywnych, jak i uzasadnianiu decyzji negatywnych, czy tym bardziej cofaniu wydanych wcześniej pozwoleń.

¹⁰ E. Gdulewicz, A. Gwiżdż, Z. Witkowski, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 1935 r.*, [w:] *Konstytucje Polski. Studia monograficzne z dziejów polskiego konstytucjonalizmu*, t. 2, red. M. Kallas, Warszawa 1990, s. 169. Zob. T. Żyro, *Autorytet a autorytaryzm: Kilka uwag doktrynalnych*, [w:] *Adaptacja — reforma — stabilizacja. Przestrzeń publiczna we współczesnych systemach politycznych*, red. T. Kozielo, P. Maj, W. Paruch, Rzeszów 2010.

¹¹ Zob. między innymi: Zarządzenie Ministra Bezpieczeństwa Publicznego z dnia 14 czerwca 1945 roku w sprawie zezwolenia na posiadanie broni (M.P. z 1945 r. Nr 10, poz. 39), Zarządzenie Ministra Bezpieczeństwa Publicznego z dnia 13 grudnia 1946 roku o pozwoleńiach na broń palną (M.P. z 1947 r. Nr 2, poz. 4 ze zm.), Ustawa z dnia 31 stycznia 1961 roku o broni, amunicji i materiałach wybuchowych (Dz.U. z 1961 r. Nr 6, poz. 43 ze zm.), Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 12 grudnia 1986 roku w sprawie rozciągnięcia niektórych przepisów ustawy o broni, amunicji i materiałach wybuchowych na pistolety, rewolwery i inne przedmioty do miotania chemicznych środków obezwładniających oraz odstrzeliwania amunicji alarmowej i sygnałowej (Dz.U. z 1987 r. Nr 1, poz. 6) — obowiązująca do 20 marca 2000 roku i zastąpiona przez ustawę z 21 maja 1999 roku o broni i amunicji (Dz.U. z 2020 r. poz. 955).

¹² Najczęściej podawano chęć ochrony „swojej własności”, strach przed wrogami systemu, reakcją, samosądami, a w wielu przypadkach broń widziana była po prostu jako oznaka nobilitacji, siły czy wzmocnienia pozycji.

Obecnie zasady dostępu do broni palnej w Polsce reguluje ustawa z dnia 21 maja 1999 roku o broni i amunicji¹³, w której ustawodawca określił krąg osób uprawnionych oraz przesłanki dostępu do broni palnej. Zgodnie z art. 10 omawianego aktu dostęp do broni palnej możliwy jest po spełnieniu łącznie trzech przesłanek. Właściwy organ policji wydaje pozwolenie na broń, jeżeli wnioskodawca nie stanowi zagrożenia dla samego siebie, porządku lub bezpieczeństwa publicznego oraz przedstawi ważną przyczynę, dla której taki wniosek został złożony. Pozwolenie na broń wydaje się między innymi w celach ochrony osobistej, ochrony osób i mienia, łowieckim, sportowym czy kolekcjonerskim.

Śledząc przemiany polityczno-społeczne aż do czasów obecnych, zauważyć należy, że koncepcja dostępu do broni palnej w Polsce nieustannie odbiegała w sposób znaczący od europejskich i światowych rozwiązań. Najprościej oczywiście wskazać w tym miejscu model amerykański, gdzie prawo jednostki do posiadania broni palnej jest jednym z podstawowych praw do samostanowienia o swoich potrzebach, stawianych na równi z prawem do wolności słowa. Taką argumentację niejednokrotnie podkreślał Sąd Najwyższy USA, mocno akcentując, że możliwość zapewnienia sobie przez jednostkę poczucia bezpieczeństwa należy rozpatrywać w kategorii praw podstawowych, a nie rozstrzygnąć czy zamierzeń związanych z autorytatywnym prymatem państwa. Tak więc słowa Thomasa Jeffersona, że „żaden wolny człowiek nie powinien być pozbawiony prawa do noszenia broni”¹⁴, należy w odniesieniu do tego typu działań obywateli interpretować jako prawo do korzystania z wszelkich środków, w tym z broni palnej, by te wolności urzeczywistnić.

Wśród państw europejskich, które podchodzą do kwestii dostępu do broni palnej bardziej liberalnie niż Polska, przywołać należy chociażby bliskie nam geograficznie Czechy. W Republice Czeskiej każdy, kto zda egzamin z posługiwania się bronią, przejdzie odpowiednie badania lekarskie i może wykazać się niekaralnością, jest uprawniony do posiadania broni, przy czym zgodnie z ustawą o broni i amunicji (Ustawa nr 119/2002)¹⁵ może ją nosić także w celu ochrony osobistej. Porównując to rozwiązanie z regulacjami polskimi, łatwo można stwierdzić, że jesteśmy w tej kwestii „daleko za Czechami” — w naszych realiach pozwolenie na broń do celów ochrony osobistej jest dla przeciętnego obywatela praktycznie nie-

¹³ Dz.U. z 2020 r., poz. 955.

¹⁴ *Konstytucja Wirginii z 1776 roku, Pierwszy projekt Jeffersona (przed 13 czerwca 1776 r.), „No free man shall ever be debarred the use of arms”*, www.founders.archives.gov/documents/Jefferson/01-01-02-0161-0004 (dostęp: 30.04.2021). Znamiennie w tym kontekście wydają się słowa Winstona Churchilla, który w swoim przemówieniu zobrazował tyranję jako uniemożliwienie korzystania ze swoich swobód, przez co obywatele powinni mieć zagwarantowaną możliwość uzbrojenia się, zob. *Przemówienie W. Churchilla w dn. 16.10.1938 r.*, Broadcast to the United States from London, www.winstonchurchill.org/resources/speeches/1930-1938-the-wilderness/the-defence-of-freedom-and-peace-the-lights-are-going-out/ (dostęp: 30.04.2021).

¹⁵ Czeska ustawa o broni palnej (*Zákon o zbraních*) z dnia 9 kwietnia 2002 roku (119/2002 Sb. ze zm.).

osiągalne¹⁶, a u naszego południowego sąsiada nie dość, że dostęp do tego rodzaju broni jest łatwiejszy, to jeszcze w celu ochrony osobistej można używać (nosić) inne rodzaje broni, przeznaczone na przykład do celów sportowych.

Warto w tym miejscu także wspomnieć o zasadach obowiązujących chociażby w Szwajcarii, gdzie każdy obywatel, który przeszedł przeszkolenie wojskowe, zabiera do domu broń, na której się szkolił. Tym samym nabywa prawo do jej posiadania i używania. W ostatnich latach, w związku z licznymi i niepożądanymi zdarzeniami z wykorzystaniem broni palnej, w pewien sposób ograniczono to prawo poprzez wprowadzenie bardziej rygorystycznych zasad dotyczących ewidencjonowania posiadania amunicji do tej broni. Dotyczy to przede wszystkim tej używanej do celów sportowych — aby jej legalnie użyć, należy zakupić amunicję na przykład na strzelnicy.

Zaufanie obywateli do organów władzy w kontekście władczych działań państwa

Postępowanie w sprawie wydania pozwolenia na broń unormowane jest zapisami ustawy z dnia 14 czerwca 1960 roku — Kodeks postępowania administracyjnego¹⁷, co potwierdza administracyjnoprawną metodę regulacji przedmiotowego zagadnienia¹⁸ z wykorzystaniem władztwa administracyjnego i właściwym prawu administracyjnemu¹⁹ instrumentów gwarantujących realizację jednostronnych rozstrzygnięć. Wśród wielu zasad postępowania organów państwa w sferze administrowania dostępem do broni palnej szczególne miejsce zajmuje ustanowiona w art. 8 k.p.a.²⁰ zasada ogólna zaufania do władzy publicznej. W przedmiotowym zakresie doniosłość omawianej reguły wielokrotnie jest podkreślana w kontekście

¹⁶ Zob. art. 10 ust. 3 pkt 1 ustawy o broni i amunicji, gdzie ustawodawca przewiduje wykazanie jako ważnej przyczyny posiadania broni palnej w celu ochrony osobistej stałego, realnego i ponadprzeciętnego zagrożenia życia, zdrowia lub mienia.

¹⁷ Dz.U. z 2021 r. poz. 735 ze zm.

¹⁸ Zasady ogólne kodeksu postępowania administracyjnego przesądzające o treści szczegółowych rozwiązań prawnych. Zob. W. Piątek, *Zasady ogólne Kodeksu postępowania administracyjnego jako podstawa skargi kasacyjnej w postępowaniu sądowoadministracyjnym*, [w:] *Kodyfikacja postępowania administracyjnego: na 50-lecie k.p.a.*, red. J. Niczyporuk, Lublin 2010, s. 59.

¹⁹ Jest to podstawowe kryterium wyróżnienia norm prawa administracyjnego oraz właściwych tej gałęzi prawa stosunków prawnych. Zob. Z. Pulka, *Władztwo administracyjne jako szczególna postać władzy państwowej*, „Prawo” 206, 1992, s. 137.

²⁰ Zgodnie z tym artykułem organy administracji publicznej prowadzą postępowanie w sposób budzący zaufanie jego uczestników do władzy publicznej. Kierują się przy tym zasadami proporcjonalności, bezstronności i równego traktowania. Dodatkowo ustawodawca nakłada na organy administracji publicznej obowiązek uwzględniania utrwalonej praktyki rozstrzygania spraw w takim samym stanie faktycznym i prawnym.

zderzenia pojęć zaufania i bezstronności²¹ oraz wielokierunkowego oddziaływania zaufania, zarówno w relacji obywatel–państwo, jak i odwrotnej. Zasada ta stanowi prawną konsekwencję realizacji pozostałych zasad postępowania administracyjnego²², co determinuje jej byt prawny w sposób wyłączający możliwość jej samoistnego traktowania. Jak podkreślił Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 15 listopada 2006 roku²³, zasada zaufania obywateli do organów państwa warunkowana jest przede wszystkim zasadami praworządności, prawdy obiektywnej, uwzględniania z urzędu interesu społecznego i słusznego interesu strony.

Można zatem powiedzieć, że reguła ta stanowi pewnego rodzaju sumę całości ogólnych zasad postępowania. Uwzględniając przy tym swoiste podejście władzy państwowej, pojmowane w kontekście politycznej sprawności i efektywności działania, zasadne wydaje się twierdzenie, że to właśnie zaufanie obywateli do władzy stanowi o sile państwa²⁴. Co ważne, możemy tu mówić zarówno o stanowieniu prawa, jak i jego stosowaniu, co było wielokrotnie sygnalizowane w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego²⁵. Tak więc wyraźnie widać, że mamy tu do czynienia ze ścisłym powiązaniem istoty regulacji z zasadą praworządności, wyrażoną w art. 6 k.p.a., zgodnie z którą organy administracji publicznej działają na podstawie przepisów prawa. Praworządność rozumiana jako działanie organów władzy publicznej na podstawie i w granicach prawa w swym zakresie pojęciowym została przejęta z art. 7 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej²⁶, gdzie zaakcentowany został wymóg działania w granicach prawa powszechnie obowiązującego²⁷ oraz działania, które szczególnie w sytuacjach dotyczących sfery praw i obowiązków

²¹ Przy całej swoistości administracyjnego trybu załatwiania spraw szczególnie ważne wydaje się być zrównoważenie władczej pozycji organu z sytuacją jednostki, która jest postawiona w pozycji administrowanego. Zob. P. Suwaj, *Gwarancje bezstronności organów administracji publicznej w postępowaniu administracyjnym*, Wrocław 2004, s. 14.

²² Szerzej na temat zasad ogólnych postępowania administracyjnego zob. B. Adamiak, J. Borowski, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2006, s. 41–105.

²³ II GSK 183/06, LEX nr 290139. NSA zauważył, że z art. 8 k.p.a. można wyprowadzić nałożenie na organ obowiązku praworządnego i sprawiedliwego prowadzenia postępowania, który zakłada dokładne zbadanie okoliczności sprawy, ustosunkowanie się do żądań stron oraz uwzględnienie w decyzji zarówno interesu społecznego, jak i słusznego interesu obywateli.

²⁴ S. Rozmaryn, *O zasadach ogólnych kodeksu postępowania administracyjnego*, „Państwo i Prawo” 1961, nr 12, s. 903.

²⁵ Stanowienie i stosowanie prawa powinno odbywać się w taki sposób, by nie stawało się pułapką dla obywatela, który powinien móc przewidzieć prawne konsekwencje swoich działań. Jednostka powinna mieć możliwość planowania swoich działań w zgodzie z obowiązującymi (i planowanymi) rozwiązaniami prawnymi, tak by nie narażać się na niedające się przewidzieć w momencie podejmowania decyzji prawne skutki. TK podkreślił, że chodzi tutaj także o zaufanie skutkujące na przyszłość, to znaczy, że działania jednostki w przyszłości będą uznawane przez porządek prawny, dlatego nowe unormowania nie mogą zaskakiwać ich adresatów, którzy powinni mieć czas na dostosowanie się do zmienionych regulacji — zob. wyrok TK z 15 lutego 2005 roku, sygn. K 48/04, OTK-A 2005/2, poz. 15.

²⁶ Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm.

²⁷ Zob. art. 87 Konstytucji RP.

jednostki, zawierać ma wyraźnie wskazaną podstawę prawną. Tylko takie czynności organów państwa, podejmowane w postępowaniu administracyjnym i autorytatywnie konkretyzujące normy prawa materialnego w formie decyzji administracyjnej, mogą prowadzić do wytworzenia stanu zaufania obywateli do władzy publicznej. Gwarancji wykonania omawianej zasady dopatrywać należy się w prawidłowej realizacji zasad proporcjonalności, bezstronności i równego traktowania, które stały się od 1 czerwca 2017 roku integralną częścią zasady zaufania do władzy publicznej²⁸. Proporcjonalność działań administracji postrzegana jest jako użycie adekwatnych środków do zamierzeń realizowanej polityki, których wykorzystanie nie może przekraczać planowanych korzyści. Bezstronność, utożsamiana ze sprawiedliwością²⁹ i obiektywnością, postrzegana jest jako ustalanie istnienia rzeczywistości niezależnie od woli i stopnia zaangażowania się w nią³⁰ podmiotu dokonującego oceny. Równe traktowanie, stanowiące podstawę zasady równości, wyprowadzane jest z art. 32 Konstytucji RP, który stanowi, że wszyscy są wobec prawa równi, a tym samym mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. Nie oznacza to, że ustawodawca w procesie stanowienia prawa może posługiwać się równością proporcjonalną bez ograniczeń, „dającą możliwość nieskrępowanego regulowania praw i wolności, w tym także obowiązków, w oderwaniu od zasady sprawiedliwości”³¹.

Kontestowanie rodowodu władztwa administracyjnego w sferze dostępu do broni palnej

Władza daje i zabiera³², podejmuje różnego rodzaju działania w celu utwierdzenia obywateli w przekonaniu, że instrumenty, jakimi dysponuje, są wystarczające

²⁸ Zob. także M. Grzymisławska-Cybulska, *Nowelizacja artykułów 7, 8 i 16 K.P.A. w doktrynie i orzecznictwie sądów administracyjnych*, „Ius Novum” 2013, nr 4.

²⁹ Sprawiedliwość jako pojęcie prawne, znajdujące swoje miejsce w Konstytucji RP, eksponowane jest jako swoiste pojęcie nieoznaczone, klauzula generalna, będąca (jako zasada sprawiedliwości społecznej) kryterium oceny norm prawnych *in abstracto*. Zob. *Sprawiedliwość i zaufanie do władz publicznych w prawie administracyjnym*, red. M. Kasiński, M. Stahl, K. Wlazlak, Warszawa 2015.

³⁰ Zob. *Mały słownik języka polskiego*, red. S. Skorupka, H. Auderska, Z. Łempicka, Warszawa 1969, s. 41.

³¹ B. Banaszak, M. Jabłoński, [w:] *Konstytucje Rzeczypospolitej oraz komentarz do Konstytucji RP z 1997 roku*, red. J. Boć, Wrocław 1998, s. 71.

³² Nie chodzi tutaj w żadnym przypadku o uprzywilejowanie administracji w stosunku do podmiotów prywatnych, a jedynie o sposób kreowania tych relacji, gdzie autorytarne uprawnienia realizowane w działaniu administrującym postrzegane są jako jego obowiązek. Administracja ze wszystkimi obciążeniami organów wynikającymi z możliwości stosowania władztwa administracyjnego nie powinna w żadnym wypadku wykorzystywać swojej pozycji dla własnych korzyści. Zob. I. Skrzydło-Niżnik, *Istota i rodzaje władczych uprawnień administracji państwowej*, „Kra-kowskie Studia Prawnicze” 1987, z. 20, s. 126.

do zapewnienia jednostce bezpieczeństwa, zarówno w zakresie porządku publicznego, jak i indywidualnego poczucia bezpieczeństwa u jednostki³³. W tym kontekście spokój i subiektywne odczuwanie przez obywatela stanu równowagi pomiędzy wartościami, które zasługują na ochronę, a wszelką działalnością podmiotów zewnętrznych mogących naruszyć ten ład, wydaje się z punktu widzenia utrzymania władzy najistotniejsze. Takie podejście do zamierzeń ustawodawcy może być zasadne, o ile rozwiązania prawne będą potęgowały przekonanie jednostki, że atrybuty władzy są wystarczające do faktycznego utrzymania poziomu bezpieczeństwa³⁴. Należy jednakże zauważyć, że ograniczanie dostępu do broni palnej w zamyśle ustawodawcy ma wzmacniać przeświadczenie obywateli, że nie muszą się troszczyć o swoje bezpieczeństwo³⁵ z wykorzystaniem tak radykalnych środków. Zatem w przekonaniu władzy publicznej broń palna w rękach obywatela nie jest niezbędna do tego typu działań. Ustawodawca wychodzi z założenia, że służby, inspekcje i straże realizujące swoje ustawowe kompetencje w sposób władczy wystarczają do prawnego i faktycznego oddziaływania na całą sferę stosunków społecznych w kwestiach bezpieczeństwa.

Zadania w sferze szeroko rozumianego bezpieczeństwa mogą być realizowane przez kompetentne organy państwa między innymi dzięki przysługującej im możliwości autorytatywnego oddziaływania na jednostkę³⁶ z prawnie przyznaną możliwością stosowania przymusu państwowego³⁷. Podmioty administrujące, które na mocy swych kompetencji mogą jednostronnie kształtować pozycję prawną administrowanego, korzystają z danej im przez prawo możliwości oddziaływania władczego. W tym ujęciu władztwo administracyjne należy traktować jako jedną z prerogatyw administracji państwowej, sprawowanej przez kompetentne podmioty w imieniu państwa i na jego rachunek, co uzasadnia możliwość stosowania przymusu z wyłączeniem sądów powszechnych³⁸. Potwierdzeniem takiego

³³ R. Mikowski, *op. cit.*, s. 231 i 232.

³⁴ „Jednostka w zaufaniu do organów państwa ma prawo oczekiwać, że działania te są wynikiem rządów prawa, a nie bezprawia”. Zob. B. Adamiak, *Administracja publiczna pod rządami prawa a rozporządzalność jednostki prawem do obrony*, [w:] *Administracja publiczna pod rządami prawa. Księga pamiątkowa z okazji 70-lecia urodzin prof. zw. dra hab. Adama Błasia*, red. J. Korczak, Wrocław 2016, s. 17.

³⁵ Władza publiczna niejednokrotnie autorytatywnie decyduje o poziomie zadowolenia jednostki, także w kwestii zapewnienia bezpieczeństwa. Znajduje to wyraz w postrzeganiu przez władzę publiczną obowiązku jako kompetencji do działania polegającego na wprowadzaniu ograniczeń w korzystaniu z praw i wolności. Zob. Ł. Mikowski, *Organy ochrony środowiska w systemie bezpieczeństwa społeczności lokalnych*, [w:] *Organ administracji publicznej w systemie bezpieczeństwa społeczności lokalnych*, red. J. Boć, Ł. Mikowski, Wałbrzych 2016, s. 90.

³⁶ Zob. między innymi M. Stahl, [w:] Z. Duniewska *et al.*, *Prawo administracyjne. Pojęcia, instytucje, zasady w teorii i orzecznictwie*, Warszawa 2000, s. 61.

³⁷ P. Ruczkowski, *Pojęcie administracji, jej cechy, postacie, funkcje i sfery działania*, [w:] *Prawo administracyjne. Część ogólna*, red. L. Bielecki, P. Ruczkowski, Warszawa 2011, s. 18.

³⁸ E. Ochendowski, *Zakład administracji jako podmiot administracji państwowej*, Poznań 1969, s. 5.

postrzegania sytuacji obywatela w świetle regulacji prawnych dotyczących administrowania dostępem do broni palnej wydają się być słowa Józefa Filipka³⁹, dotyczące sposobu postrzegania władczych prerogatyw władzy, który wskazywał, że charakterystyczną cechą stosunku administracyjnoprawnego jest nierówność dwóch podmiotów, które łączy taka relacja. Nierówność tą postrzegał jako różną prawa i obowiązki podzielone pomiędzy te dwa podmioty, przy czym, co w omawianym zakresie wydaje się być najistotniejsze, kompetencje przysługujące organom wykonującym władztwo administracyjne nigdy nie będą dane podmiotom, do których te działania są adresowane.

Mając na uwadze osiągnięcia nowożytnych społeczeństw w zakresie kształtowania praw i wolności w dobie wszechobecnej globalizacji, zaznaczyć należy, że tylko państwo i jego administracja mają prawne i faktyczne możliwości reagowania w sposób władczy w sytuacjach zbiorczo określanych nadzwyczajnymi. Nie można sobie wyobrazić sytuacji, w której w miejsce organu wykonującego władztwo administracyjne wejdzie jednostka, nawet ze wszystkimi swoimi prawami czy obowiązkami, która będzie zdolna reagować w stanie klęski żywiołowej, zagrożenia terroryzmem, zorganizowaną przestępczością czy brutalizacją życia społecznego oraz zbrojnym naruszeniem granic państwa⁴⁰. Tu właściwe są jedynie autorytatywne rozwiązania, charakterystyczne dla działań podejmowanych przez administrującego, przy wykorzystaniu władztwa administracyjnego w wykonywaniu funkcji reglamentacyjno-porządkowych administracji.

W tym miejscu warto zauważyć, że w doktrynie nie jest obcy pogląd wskazujący na pierwotne ujęcie władztwa państwowego, posiadającego pozaprawny charakter w stosunku do porządku normatywnego⁴¹. Opieka sprawowana przez państwo w zakresie administrowania dostępem do broni palnej stanowi swoisty przejaw elementów charakterystycznych dla państwa policyjnego, gdzie panujący był administratorem interesu publicznego. Do jego właściwości należało zapewnienie bezpieczeństwa poddanym poprzez wkraczanie w dowolną sferę ich życia w celu przeciwdziałania szkodom grożącym państwu⁴². Panujący postrzegany był jako autorytet obdarzany wysokim zaufaniem, utożsamiający najwyższe wartości, które były mu przypisywane niezależnie od tego, czy mówimy o osobie, grupie

³⁹ J. Filipek, *Stosunek administracyjnoprawny*, Kraków 1968, s. 94 i 98. Według autora organ reprezentujący administrację państwową może wydawać autorytatywne akty prawne, którym adresat musi się podporządkować, przy czym brak odpowiedniej reakcji na tego typu działania wiązać się może z różnymi sankcjami — od administracyjnych po karne.

⁴⁰ A. Błaś, *Administracja publiczna w dobie globalizacji*, [w:] A. Błaś, J. Boć, J. Jeżewski, *Administracja publiczna*, Wrocław 2004, s. 41–42.

⁴¹ Zob. F. Longchamps de Brier, *O pojęciu stosunku administracyjno-prawnego w gospodarce państwowej*, „Państwo i Prawo” 1958, z. 1, s. 19; M. Krawczyk, *Podstawy władztwa administracyjnego*, Warszawa 2016, s. 75–80.

⁴² M. Gromadzka-Grzegorzewska, *Narodziny polskich nauk administracyjnych*, Warszawa 1985, s. 17.

społecznej, czy instytucji⁴³. Rządom autorytarnym najczęściej przypisuje się dominującą pozycję władzy wykonawczej — tak zwane „rządy mocnej ręki”⁴⁴. Często wprowadzenie tego typu ustroju odbywa się przy użyciu siły i dlatego potem szczególnej analizie poddawane są dotychczasowe regulacje dotyczące możliwości posiadania broni palnej. To właśnie w zbyt swobodnym dostępie do niej rządzący upatrują zagrożenia ze strony obywatelskiego sprzeciwu, w którym ta broń mogłaby pomóc. Takie spostrzeżenia poczynił między innymi Stephen P. Halbrook⁴⁵ w książce *Gun Control in the Third Reich: Disarming the Jews and „Enemies of the State”*, nakreślając wpływ przemian politycznych, które uitorowały drogę nazistowskiemu reżimowi do zmanipulowania społeczeństwa poprzez sukcesywne i szybkie wprowadzanie ograniczeń w dostępie do broni palnej. Autor wskazał na podobieństwa pomiędzy działaniami Hitlera a obecnymi regulacjami, w których próbuje się ograniczać prawo do posiadania broni palnej w Stanach Zjednoczonych. Opracowanie prezentuje autorytarne działania nazistów, które doprowadziły do całkowitego zakazu posiadania broni palnej przez „wrogów publicznych”, a więc tę część społeczeństwa, którą określano mianem komunistów, a także wszystkich „nie-obywateli”. Działania te początkowo polegały na tworzeniu rejestrów broni i amunicji, które następnie wykorzystywano do rozbijania obywateli. Ustawa o broni palnej z 1928 roku posłużyła do zlokalizowania wrogów publicznych III Rzeszy i skonfiskowania posiadanej przez nich broni, co w następstwie spowodowało wyeliminowanie prywatnej własności broni u większości społeczeństwa. Jak podkreśla się niejednokrotnie w literaturze, autorytaryzm nie likwiduje instytucji demokratycznych, są one tolerowane, o ile nie będą wykazywały jawnego sprzeciwu wobec władzy.

Zakończenie

„Władza autorytarne zadawala się zwykle samą władzą i przedmiotem jej aspiracji jest wyłącznie rządenie w sensie politycznym. W autorytaryzmie tylko polityka stanowi strefę zastrzeżoną, zaś poza nią istnieje względna swoboda”⁴⁶. Takie pojmowanie władzy autorytarnej w świetle regulacji dotyczących dostępu do broni palnej nie wydaje się potwierdzać zaufania, którym powinien zostać obdarzony autorytet opiekujący się administrowanymi. Na ile bowiem silne są przekonania rządzących o własnej wyjątkowości i sile, że nie decydują się na całkowite

⁴³ G. Sartori, *Teoria demokracji*, przeł. P. Amsterdamski, D. Grinberg, Warszawa 1994, s. 234.

⁴⁴ Zob. *Autorytaryzm*, [hasło w:] www.encyklopedia.pwn.pl/haslo/autorytaryzm;3872621.html (dostęp: 20.04.2021).

⁴⁵ S.P. Halbrook, *Gun Control in the Third Reich: Disarming the Jews and „Enemies of the State”*, Oakland 2013.

⁴⁶ M. Bankowicz, *Autorytaryzm i totalitaryzm — analiza porównawcza*, [w:] *Totalitaryzmy XX wieku. Idee, instytucje, interpretacje*, red. B. Szlachta et al., Kraków 2010, s. 26.

otwarcie dostępu do broni palnej? Może to wynika z obawy przed siłowymi (żeby nie powiedzieć, zbrojnymi) rozwiązaniami popychającymi administrowanych do przejścia lub zmiany władzy? W systemach autorytarnych znacznemu przyspieszeniu ulega podejmowanie decyzji, co w konsekwencji prowadzi do spłaszczenia wyrazistości celu regulacji i procedur mających wyłącznie wspomagać władzę w sferach, które leżą w jej zainteresowaniu. Dla rządzących utrzymanie władzy jest celem egzystencjalnym, mogą oni pozostawiać inne sfery życia społecznego administrowanym — do czasu i w pewnym zakresie — pod warunkiem, że nikt nie będzie „wyciągał zaciśniętej pięści” w ich stronę.

W państwie prawa niewątpliwie domeną władztwa publicznego jest posiadanie wszystkich atrybutów uzasadniających domniemanie, że formułowane i realizowane zasady dostępu do broni palnej, wzmocnione zasadami prowadzenia postępowania administracyjnego, dają gwarancję względnego bezpieczeństwa zarówno tych, którzy posiadają legalnie broń, jak i tych, którzy odczuwają niepokój w związku z jej obecnością w życiu publicznym. Wymogi stawiane przed osobami starającymi się o wydanie pozwolenia na broń oraz szereg regulacji rozporządzeniowych dotyczących jej nabywania, przechowywania, przewożenia czy zbywania sformułowane zostały z uwzględnieniem zasad właściwych nie tylko prawu administracyjnemu ale także przepisom regulującym tok postępowania organów, które je wykonują. Niewątpliwie pojęcie zaufania nie jest wystarczającym kryterium oceny sprawności działania organów korzystających z władztwa administracyjnego w tak niestabilnej przestrzeni, jaką jest dostęp do broni palnej. Niemniej jednak na każdym kroku wyczuć się da, że tym właśnie zaufaniem niejednokrotnie kierują się osoby zarówno wykonujące swoje uprawnienia wynikające z pozwolenia na broń, jak i osoby trzecie będące mniej lub bardziej świadomymi uczestnikami życia publicznego, w którym kontakt z bronią palną w polskich realiach jest jednoznacznie negatywnie kategorizowany⁴⁷. W dalszym ciągu zastanawiające jest jednak, czy jest możliwy taki ład i zaufanie na płaszczyźnie wzajemnych relacji pomiędzy władzą a obywatelami, tak żeby otworzyć dostęp do broni palnej bez obawy, że może to zostać wykorzystane przeciwko administrującemu. To, że zawsze znajdują się jednostki, sytuacje lub czyny, gdzie będziemy mówić o negatywnym oddziaływaniu broni palnej, jest bezsporne, nie wydaje się to jednak uzasadniać w omawianym kontekście trwania w przestarzałych rozwiązaniach nacechowanych ograniczaniem i tak już „pozornego realizowania pozornego prawa”.

⁴⁷ „Wyrażenie zgody na powszechny dostęp do broni to przynajmniej częściowe wyrażenie zgody na to, by w społeczeństwie obowiązywały zasady »Dzikiego Zachodu«, według których racja jest po stronie tego, który jest »mocniejszy i szybszy«”; W. Poznaniak, *Społeczno-psychologiczne aspekty posiadania broni*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 65, 2003, z. 2, s. 276.

Bibliografia

Literatura

- Adamiak B., *Administracja publiczna pod rządami prawa a rozporządzalność jednostki prawem do obrony*, [w:] *Administracja publiczna pod rządami prawa. Księga pamiątkowa z okazji 70-lecia urodzin prof. zw. dra hab. Adama Błasia*, red. J. Korczak, Wrocław 2016.
- Adamiak B., Borkowski J., *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2006.
- Autorytaryzm*, [hasło w:] Encyklopedia PWN, www.encyklopedia.pwn.pl/haslo/autorytaryzm;3872621.html.
- Banaszak B., Jabłoński M., [w:] *Konstytucje Rzeczypospolitej oraz komentarz do Konstytucji RP z 1997 roku*, red. J. Boć, Wrocław 1998.
- Bankowicz M., *Autorytaryzm i totalitaryzm — analiza porównawcza*, [w:] *Totalitaryzmy XX wieku. Idee, instytucje, interpretacje*, red. B. Szlachta, W. Kozub-Ciembroniewicz, H. Kowalska-Stus, M. Kiwior-Filo, Kraków 2010.
- Błaś A., *Administracja publiczna w dobie globalizacji*, [w:] A. Błaś, J. Boć, J. Jeżewski, *Administracja publiczna*, Wrocław 2004.
- Borkowski J., *Zasady podstawowe postępowania administracyjnego oraz postępowania sądowo-administracyjnego*, [w:] B. Adamiak, J. Borkowski, *Postępowanie administracyjne i sądowo-administracyjne*, Warszawa 2020.
- Dostatni G., *Koncepcje służby cywilnej a realizacja konstytucyjnego celu jej działania*, Warszawa 2011, LEX nr 136576.
- Filipek J., *Stosunek administracyjnoprawny*, Kraków 1968.
- Gdulewicz E., Gwiżdż A., Witkowski Z., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 1935 r.*, [w:] *Konstytucje Polski: Studia monograficzne z dziejów polskiego konstytucjonalizmu*, t. 2, red. M. Kallas, Warszawa 1990.
- Gromadzka-Grzegorzewska M., *Narodziny polskich nauk administracyjnych*, Warszawa 1985.
- Grzymiśławska-Cybulska M., *Nowelizacja artykułów 7, 8 i 16 K.P.A. w doktrynie i orzecznictwie sądów administracyjnych*, „Ius Novum” 2013, nr 4.
- Halbrook S. P., *Gun Control in the Third Reich: Disarming the Jews and „Enemies of the State”*, Oakland 2013.
- Konstytucja Wirginii z 1776 r., Pierwszy projekt Jeffersona (przed 13 czerwca 1776 r.)*, „No free man shall ever be debarred the use of arms”, wwwFOUNDERS.archives.gov/documents/Jefferson/01-01-02-0161-0004.
- Krawczyk A., *Hobbes i Locke — dwoiste oblicze liberalizmu*, Warszawa 2011.
- Krawczyk M., *Podstawy władztwa administracyjnego*, Warszawa 2016.
- Longchamps de Bérier F., *O pojęciu stosunku administracyjno-prawnego w gospodarce państwowej*, „Państwo i Prawo” 1958, z. 1.
- Mały słownik języka polskiego*, red. S. Skorupka, H. Auderska, Z. Łempicka, Warszawa 1969.
- Mikowski R., *Antywartości w prawie administracyjnym jako efekt uprawnień dyskrejonalnych Policji w zakresie dostępu do broni palnej*, [w:] *Antywartości w prawie administracyjnym*, red. A. Błaś, Warszawa 2016.
- Mikowski R., *Kilka uwag o podstawach prawnych ograniczeń dostępu do broni palnej w Polsce*, „Przegląd Prawa i Administracji” 115, 2018.
- Mikowski Ł., *Organy ochrony środowiska w systemie bezpieczeństwa społeczności lokalnych*, [w:] *Organ administracji publicznej w systemie bezpieczeństwa społeczności lokalnych*, red. J. Boć, Ł. Mikowski, Wałbrzych 2016.
- Ochendowski E., *Zakład administracji jako podmiot administracji państwowej*, Poznań 1969.
- Opalek K., Wróblewski J., *Zagadnienia teorii prawa*, Warszawa 1969.

- Piątek W., *Zasady ogólne Kodeksu postępowania administracyjnego jako podstawa skargi kasacyjnej w postępowaniu sędowoadministracyjnym*, [w:] *Kodyfikacja postępowania administracyjnego: na 50-lecie k.p.a.*, red. J. Niczyporuk, Lublin 2010.
- Poznaniak W., *Spoleczno-psychologiczne aspekty posiadania broni*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 65, 2003, z. 2.
- Przemówienie W. Churchilla w dn. 16.10.1938 r., Broadcast to the United States from London, www.winstonchurchill.org/resources/speeches/1930-1938-the-wilderness/the-defence-of-freedom-and-peace-the-lights-are-going-out/.
- Pulka Z., *Władztwo administracyjne jako szczególna postać władzy państwowej*, „Prawo” 206, 1992.
- Rozmarn S., *O zasadach ogólnych kodeksu postępowania administracyjnego*, „Państwo i Prawo” 1961, nr 12.
- Ruczkowski P., *Pojęcie administracji, jej cechy, postacie, funkcje i sfery działania*, [w:] L. Bielecki, P. Ruczkowski, *Prawo administracyjne. Część ogólna*, red. L. Bielecki, P. Ruczkowski, Warszawa 2011.
- Sartori G., *Teoria demokracji*, przeł. P. Amsterdamski, D. Grinberg, Warszawa 1994.
- Skrzydło-Niżnik I., *Istota i rodzaje władczych uprawnień administracji państwowej*, „Krakowskie Studia Prawnicze” 1987, z. 20.
- Sprawiedliwość i zaufanie do władz publicznych w prawie administracyjnym*, red. M. Kasiński, M. Stahl, K. Właźlak, Warszawa 2015.
- Stahl M., [w:] Z. Duniewska, B. Jaworska-Dębska, R. Michalska-Badziak, E. Olejniczak-Szałowska, M. Stahl, *Prawo administracyjne. Pojęcia, instytucje, zasady w teorii i orzecznictwie*, Warszawa 2000.
- Suwaj P., *Gwarancje bezstronności organów administracji publicznej w postępowaniu administracyjnym*, Wrocław 2004.
- Tabernačka M., *Kategoria prawna symbolu w rozumieniu przepisów ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gmin, budowli i obiektów użyteczności publicznej oraz pomniki w świetle orzecznictwa*, „Studia nad Autorytaryzmem i Totalitaryzmem” 42, 2020, nr 3.
- Żyro T., *Autorytet a autorytaryzm: Kilka uwag doktrynalnych*, [w:] *Adaptacja — reforma — stabilizacja: Przestrzeń publiczna we współczesnych systemach politycznych*, red. T. Koziełło, P. Maj, W. Paruch, Rzeszów 2010.

Akty prawne

- Czeska ustawa o broni palnej (*Zákon o zbraních*) z dnia 9 kwietnia 2002 r. (119/2002 Sb. ze zm.), www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-119. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm.).
- Dekret Naczelnika Państwa z dnia 25 stycznia 1919 roku o nabywaniu i posiadaniu broni i amunicji (Dz.Pr.P.P. z 1919 r. Nr 9, poz. 123).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 12 grudnia 1986 roku w sprawie rozciągnięcia niektórych przepisów ustawy o broni, amunicji i materiałach wybuchowych na pistolety, rewolwery i inne przedmioty do miotania chemicznych środków obezwładniających oraz odstrzeliwania amunicji alarmowej i sygnałowej (Dz.U. z 1987 r. Nr 1, poz. 6). Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 roku — Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 735 ze zm.).
- Ustawa z dnia 31 stycznia 1961 roku o broni, amunicji i materiałach wybuchowych (Dz.U. z 1961 r. Nr 6, poz. 43 ze zm.).
- Ustawa z 21 maja 1999 roku o broni i amunicji (Dz.U. z 2020 r. poz. 955).

Zarządzenie Ministra Bezpieczeństwa Publicznego z dnia 14 czerwca 1945 roku w sprawie zezwolenia na posiadanie broni (M.P. z 1945 r. Nr 10, poz. 39).

Zarządzenie Ministra Bezpieczeństwa Publicznego z dnia 13 grudnia 1946 roku o pozwoleniach na broń palną (M.P. z 1947 r. Nr 2, poz. 4 ze zm.).